

основою для розробки програми соціальної роботи з багатодітними сім'ями, що враховує реальні потреби родин та сучасні виклики соціальної політики.

### **Список використаних джерел**

1. Блонська К. О. Питання соціального захисту багатодітних сімей. *Юридична наука в сучасному суспільстві*. Острог, 2022. С. 50–54.
2. Буйваленко В. Р. Соціальна робота з різними типами сімей. *Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення* : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції, 25 травня 2022 р. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 95–102.
3. Гольфельд Т. Г. Технологія соціального супроводу багатодітної сім'ї. *Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи* : матеріали міжвузів. дистанц. студ. наук.-практ. конф., 27 трав. 2020 р. Харків : ХНПУ, 2020. С. 32–37.
4. Жаровська О. О., Рижанова А. О. Програма професійної підготовки соціальних педагогів до відповідної підтримки багатодітної сім'ї в ЗЗСО. *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21 жовтня 2022 року. Харків, 2022. С. 84–86.

**Юрій Кокоцький**

*здобувач третього рівня вищої освіти,  
Тернопільський національний педагогічний  
університет імені Володимира Гнатюка  
Науковий керівник: Наталія Олексюк,  
доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри соціальної роботи та  
менеджменту соціокультурної діяльності,  
Тернопільський національний педагогічний  
університет імені Володимира Гнатюка*

**ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВИМУШЕНО  
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕФЕКТИВНИХ  
ПРАКТИК В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ**

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу закордонного досвіду соціальної інтеграції вимушено переміщених осіб, з метою впровадження кращих практик на теренах України. Проаналізовано особливості інтеграції вимушено переміщених осіб у Фінляндії, Грузії, Ірландії, Індії, Непалі та інших країнах, а також роль міжнародних благодійних організацій в її організації та оптимізації. Виокремлено чинники успішної інтеграції вимушено переміщених осіб. Обґрунтовано можливості використання зазначених закордонних практик інтеграції вимушено переміщених осіб у громадах України.*

***Ключові слова:** інтеграція, вимушено переміщені особи, закордонний досвід, благодійні організації, соціальна підтримка, територіальні громади.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Соціальна інтеграція вимушено переміщених осіб (далі – ВПО) була і залишається викликом для багатьох країн світу. Україна, в умовах тривалої війни, повинна не лише реагувати на гуманітарні проблеми, але й забезпечити інтеграцію мільйонів ВПО у нові територіальні громади. У цьому контексті вивчення міжнародного досвіду стає ключовим для пошуку ефективних підходів та рішень, які можна впровадити в Україні.

**Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Пошук ефективних моделей інтеграції ВПО у територіальні громади України неможливий без звернення до міжнародного досвіду. Країни, які вже стикалися з масштабними внутрішніми переміщеннями внаслідок воєн, природних катастроф чи політичних криз, розробили цінні інструменти соціальної інтеграції, які варто враховувати в українському контексті – не для механічного запозичення, а для критичного осмислення й впровадження.

Насамперед, на прикладі Фінляндії, Ірландії, а також частково Грузії видно: інтеграція працює тоді, коли вона не зводиться виключно до матеріальної допомоги. Ключову роль відіграють програми, що зміцнюють почуття «приналежності» – мовні курси, залучення до громадських ініціатив, психосоціальна підтримка, діалог між «місцевими» та «новоприбулими» членами громади [3, с. 475–477]. Без цього навіть найкраща інфраструктура не гарантує інтеграції – лише розміщення.

Окремо слід звернути увагу на роль благодійних організацій. У країнах Південної Азії (Індія, Непал, Пакистан) та на Кавказі саме неурядові структури виступили двигуном гнучких, адресних і гідних моделей

допомоги. Вони забезпечують не лише їжу чи речі, а й можливість для ВПО бути активними суб'єктами – через мікропідприємництво, локальні проекти, участь в управлінні. Особливо цікавою є ідея залучення переселенців до створення власних організацій (RLOs), які краще розуміють потреби своїх громад і можуть діяти точніше, ніж централізована бюрократія [2, с. 112–126].

Однак найбільш актуальні для України приклади – це ті, де поєднано ресурс держави, гнучкість громад і участь самих ВПО. Саме таку модель описує О. Новікова: замість розглядати ВПО як бенефіціарів допомоги, їх слід розглядати як ресурс для громад – трудовий, підприємницький, освітній [5, с. 38–41]. Дослідниця наголошує, що переселенці здатні не тільки асимілюватися, а й пришвидшувати розвиток соціуму – відкривати власні бізнеси, активізувати громадське життя, долати демографічний спад.

На основі аналізу численних досліджень у галузі соціальної роботи з вимушено переміщеними особами закордоном можемо зробити висновок, що Україні бракує чітко сформульованої стратегії роботи з внутрішньо (в межах країни) та зовнішньо (за її кордони) ВПО – довгострокової, виваженої, гнучкої, законодавчо оформленої. Як зазначає І. Алімова, багато позитивних механізмів у країнах Європейського Союзу побудовані на системному підході: єдині реєстри, постійний соціальний супровід, навчальні програми для переміщених осіб, взаємодія між рівнями влади [1, с. 56–57]. Відрадно, що в Україні на зміну ситуативному вирішенню проблем ВПО (зусиллями волонтерів, донорів та окремих органів місцевого самоврядування) прийшло конструктивне, засноване на державному підході та підкріплене підтримкою благодійних фондів і громадських організацій, релігійних об'єднань та територіальних громад.

Зрештою, необхідно уникнути двох крайностей. Перша – розгляд вимушено переміщених осіб як постійно вразливої групи, яка потребує лише захисту. Друга – ігнорування унікальних потреб переселенців, намагання «прирівняти» їх до решти мешканців громади без перехідного етапу. Потрібен третій шлях – визнання ВПО як окремої категорії населення з власним досвідом (частина якого – негативний, пов'язаний з впливом травматичних подій), але з великим потенціалом до інтеграції, самозайнятості та лідерства. Але цей шлях вимагає як довіри, так і конкретних механізмів реалізації.

**Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у обраному напрямі.** Успішна інтеграція ВПО в українське суспільство

вимагає переосмислення ролі територіальних громад, інституційної взаємодії та міждисциплінарного підходу. Закордонний досвід доводить ефективність поєднання соціального супроводу, культурної адаптації та економічної взаємодії місцевого населення і ВПО. Вважаємо, що подальші наукові розвідки мають зосереджуватись на розробці механізмів їх реалізації в умовах української громади, з особливим акцентом на залученні самих вимушено переміщених осіб до прийняття рішень і самоорганізації.

### **Список використаних джерел**

1. Алімова І. Є. Практика зарубіжних країн у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід для України // Ефективність державного управління. 2017. Вип. 3(52), ч. 1. С. 54–64.
2. Єфремова Н. П. Зарубіжний досвід соціальної роботи благодійних організацій з внутрішньо переміщеними особами // Науковий вісник Приазовського державного технічного університету. 2023. № 2. С. 110–126.
3. Сингаївська І., Чистякова М. Міжнародний досвід інтеграції вимушених переселенців під час війни // Вчені записки Університету «КРОК». 2025. № 1(77). С. 473–480.
4. Лугова В. М., Іванісов О., Мовчан Я. Д., Самойленко Д. О. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб: міжнародний досвід // Interaction of Art and Science: Creative Approaches in Research : зб. матеріалів міжнар. форуму, м. Київ, 16 лютого 2023 р. Київ, 2023. С. 84–88.
5. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення : монографія / О. Ф. Новікова, В. П. Антонюк, О. В. Панькова та ін. ; НАН України, Ін-т економіки промисловості. Київ, 2018. 267 с.

**Антоніна Конончук**

*кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри соціальної педагогіки і  
соціальної роботи Ніжинського  
державного університету  
імені Миколи Гоголя  
м. Ніжин*